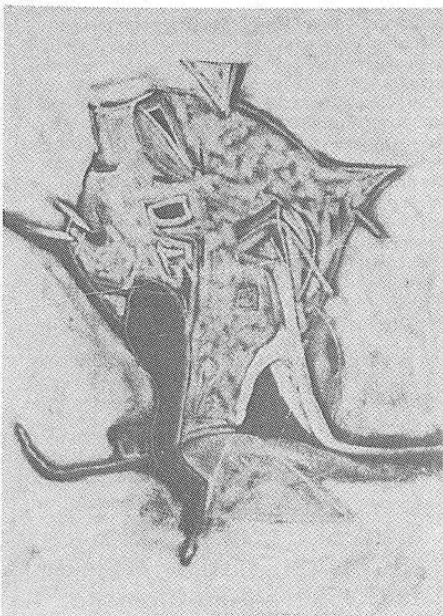

književnosti Stamać je do sada objelodanio slijedeće knjige: **Ujević** (1971), **Slikovno i poemovno pjesništvo** (1977), **Teorija metafore** (1978 i 1983) i **Ogledi** (1980). Zajedno s prof. Z. Škrebom Stamać je urednik 111. izdanja zbornika **Uvod u književnost** (1983), a ujedno je i autor studije »Smjerovi istraživanja književnosti«, studije kojom se i »zatvara« ovaj zbornik. U toj studiji autor nas pobliže informira o glavnim i vodećim smjerovima istraživanja književnosti, kao i o dinamici njihova smjenjivanja tijekom posljednja dva stoljeća.

Ova studija na izvjestan način korespondira sa Stamaćevom posljednjom knjigom **Kritika ili teorija?** (1983) — riječ je o knjizi u kojoj autor explicite ponavlja neke svoje teze iz studije »Smjerovi istraživanja književnosti«. Stamać smatra da svi smjerovi istraživanja književnosti, a to znači i po njima »snimljeni« i analizirani profili djela, a s druge strane komplementarne im vodeće filozofske struje; danas jesu više ili manje RAVNOPRAVNO distribuirane intencije u najšire poimljenom književnom znanstvu: filologija (i nefilologija), pozitivizam (i neopozitivizam), fenomenologija, i strukturalizam, i dekonstrukcija, zajedno s njihovim idejnim derivatima i metodološkim stranputicama, gotovo su ravnopravno zastupljeni u tzv. kritičkom standardu naše epohe. To znači da su moguće različite interpretacije književne tradicije. Upravo na ovoj činjenici Stamać zasniva svoju tezu da je moguće govoriti o suvremenoj kulturi kao svojevrsnom suvremenom aleksandrizmu, ili kako to sam autor slikovito kaže u knjizi **Kritika ili teorija?** da Kallimah i Eliot, kao i drugi mislioci, pružaju ruke preko pustih stoljeća. To znači da suvremena kultura u sebe amalgamizira bitne sastojke različitih supstrata, a svaka amalgamacija različitih supstrata uvjetuje nekonzistentnost dotične kulture. Kada bismo ovu Stamaćevu tezu o aleksandrizmu suvremene kulture pokušali iskazati unutar Lotmanove tipologije kulture, točnije njegove klasifikacije kulturnih kodova i njihova odnosa spram znaka, onda bismo za suvremenu kulturu mogli reći da predstavlja sintezu asemantičkog i asintaktičkog tipa kulture s jedne strane, i semantičko-sintaktičkog tipa kulturnog koda s druge strane.

Prema tome, suvremena kultura ne da se svesti na jedan stil koji bi bio dominantni — tradicija više ne vrijedi kao objektivni sistem vrijednosti, nego je i ona sama predmetom različitih interpretacija. To znači da sve književnoteorijske sudove koji danas kao bazu uzimaju spoznaje do kojih su došli npr. Aristotel, Kant, Schlegel, valja uzeti cum grano salis. No, očito je da ovaj postav kolidira s činjenicom da poimanje književnosti u cjelini ne može biti uvjetovano samo osobinim stavom pojedinaca. Čini nam se da upravo tu leži razlog ovakvom naslovljavanju knjige. Alternativnost kultura ili teorija autor pretpostavlja očekivanoj

konjunkciji; tim više što Stamać explicite prihvaća Wellkov aksiom suvremene opće znanosti o književnosti (ovaj aksiom Stamać je prihvatio i u predgovoru knjige »Slikovno i poemovno pjesništvo«).

Naime, R. Wellek smatra da je opća znanost o književnosti moguća kao trovrsno motrenje na književna djela: u prvom je slučaju posrijedi dijakronijska vizura (odnosno povijest književnosti); u drugom je slučaju riječ o terorijskoj vizuri, vizuri koja proučava »načela književnosti, njene kategorije, mjerila, odnosno to bi značilo da teoretičar proučava način na koji književnost kao književnost funkcionira; dok je proučavanje (rasvjetljenje) samih književnih djela (onoga pojedinačnog) posao književne kritike. Stamać ovu distinkciju formulira na slijedeći način: »Kritički diskurs polazi od pojedinačna djela, književnoteorijski od svih mogućih djela, ako ih i poznaje ograničen broj, kritika proučava dani ustroj, autohtonu strukturu, teorija razumijeva strukturiranje uopće, kritika osmišljuje svijet djela, teorija ga posevopćuje kao najširi pojam zbilje; kritika vrednuje, teorija ne vrednuje, kritika se, ne na kraju, piše i kao moralni čin (pošto kritički čin pripada djelatnosti praktičnoga uma, kritika je nužno stanovita praktična moć zauzimanja nekih vrijednosnih stavova, onda je ona zasigurno i ETIČKA DJELATNOST — ovu tezu o kritici kao etičkoj djelatnosti možemo pratiti od Kanta, preko Richardsa, sve do nove kritike — no, isto tako uputno je postaviti upit: kako je moguće da kritika točnije kritički čin u kulturi kojoj smo prisposobili atribut aleksandrizma, odnosno u kulturi kojoj je svojstvena anarhija ukusa, uopće bude MORALAN ČIN? — op. Z.K.); teorija je onkraj dobra i zla (ona istražuje književnost bez obzira na naš praktičan, subjektivan stav spram nje — op. Z.K.), nevinna je jer ništa nije zgriješila, zločinačka jer pred zbiljom je mirno (pilatovski — op. Z.K.) pere ruke (stoga nije nimalo čudno da je naš poznati teoretičar S. Petrović u svojoj knjizi **Priroda kritike** zadaćom kritičke kritike smatrao rekonstrukciju atmosfere pojedinačna zločina, a zadaćom znanosti o književnosti studij problema zločina uopće — op. Z.K.). Kritika — ako i jest jedan od triju tipova medijskog književnog znanstva (a vidjeli smo da jest, bar prema mišljenju R. Welleka — op. Z.K.) — teži primarnoj razini jezika, teorija, pak nadređenoj razini koja ispituje bilo kriterije istinitosti ili lažnosti sudova, bilo ontološke temelje jezika. Kritika nužno podrazumijeva sugovornika, teoriji sugovornik na žalost, nije potreban. Kritika kao svom cilju teži djelu; teorija teži sustavu. Zato je kritika bliža prirodnom jeziku književnosti (kritika književno djelo prevodi na metatekst, parafrazira ga — op. Z.K.), a teorija metajezika »ujedinjene znanosti«.

To bi značilo da kritičaru nije nužno potrebno sve ono što je potrebno teoretičaru, a to je: dosljednost apstraktnog mišljenja, sklonost krajnjim konzekvencijama i razvijena sposobnost generalizacije. Senzibilnošću kritičar kompenzira nedostatak logične dosljednosti, ali i jedan i drugi moraju, smatra M. Solar, zapravo »znati što je književnost prije no što se prihvate vlastitog posla; iako to njihovo znanje nije rođeno ni tokom izgradnje teoretskog sistema, ni tokom analize pojedinog književnog djela. Kako obojica imaju 'iza sebe' vlastito iskustvo (točnije, osnovno iskustvo književnosti — op. Z.K.) mogu se sastati i razići samo na terenu koji je temelj, a ne rezultat njihova rada.« Samo na taj način moguće je pomiriti Kantovu dihotomiju između praktičnog i teorijskog uma, jer ovo kantovsko podvajanje teorijskog i praktičnog uma otvara svojom apriornom težom o jedinstvenosti književnog djela, s jedne strane, put nezaustavljivoj relativizaciji kritičkog suda, s druge strane, ostavlja neriješenim pitanje o načinu uspostavljanja književnog djela kao predmeta teorijskog proučavanja. Stamać ovo želi izbjeći: njemu je posvema jasno da ozbiljenje kritičkog diskursa nije moguće bez načelnih odredaba »teorije«, a ozbiljenje teorijskog diskursa nije moguće bez provjere na pojedinačnim književnim tvorbama. Koliko je u tome uspio svjedoči nam ova njegova posljednja knjiga, koja je pisana u rasponu od kritike do teorije: jer da bismo rekonstruirali »atmosfera« pojedinačnog zločina, prije toga moramo načelno postaviti »problem zločina uopće«.

MIRČA ELIJADE: »JOGA — BESMRTNOST I SLOBODA«, BIGZ, Beograd, 1984.

Piše: Bojan Jovanović

Za proteklih petnaest godina, zapravo od objavljivanja »Mita i zbilje« 1970. godine do danas, naša čitalačka publika imala je prilike da upozna niz zaista značajnih Elijadeovih radova. Knjige »Sveto i profano«, »Okultizam, magija i pomodno nauke« i »Kovači i alhemičari«, kao i više pojedinačnih članaka publikovanih u našoj periodici, stvorili su i šire recepcijske uslove za neposredno upoznavanje kako izvesnih rezultata autorovih istraživanja, tako i osnovnih idejnih i teorijskih postulata njegovih antropoloških proučavanja. Iako je, dakle, Elijade poznat i našoj široj javnosti, tek smo sa knjigom »Joga — besmrtnost i sloboda« dobili prevod jednog od njegovih kapitalnih dela, u koje, svakako, spada i njegova studija o šamanizmu i višetomni projekat posvećen istoriji religije, na kojima se danas s razlogom temelji njegov naučni ugled i popularnost u svetu. Objavljena u BIGZ-ovoj edici »Velikih antropoloških dela«, ova knjiga svojom vrednošću i značajem nesumnjivo i zaslužuje mesto pored remek-dela Frejzera, Malinovskog i Morena.

Svoje prve radove o jogi Elijade je napisao sredinom tridesetih godina, u vreme svojih intenzivnih interesovanja za alhemiju. Zapravo, iz njegovog ranog spisa o azijskoj alhemiji, objavljenog 1935. godine u Bukureštu, i potiče jedan odeljak uključen u monografiju o jogi, objavljenu na francuskom 1935. godine. Ovo poglavlje ćemo kasnije naći i kao proširenu verziju sedmog poglavlja knjige »Joga — besmrtnost i sloboda« (objavljena 1954. godine u Parizu), koja predstavlja sintezu autorovih dotadašnjih proučavanja indijske duhovne prakse i delo na koje će se Elijade često pozivati u svojim potonjim studijama posvećenim razmatranju vrlo različitih antropoloških i kulturoloških tema.

Studije filozofije, najpre u Bukureštu, a potom i u Indiji, omogućile su Elijadeu da slobodnije nego klasični etnolozi i istoričari religije pristupi proučavanju komparativne mitologije i religije u traganju za njihovim opštijim antropološkim pretpostavkama. Autorovo neposredno iskustvo joga, iako kratkotrajno, bilo je samo jedan od važnijih podsticaja u njegovom nastojanju da joga sagleda iz njenih relevantnih istorijskih, kulturoloških i antropoloških aspekata.

Osim poglavlja posvećenih neposrednom predstavljanju ove drevne mudrosti, u kojima pisac posebno izlaže njenu doktrinu, daje pregled njene istorije i pruža opis jogističkih tehnika, ova knjiga je posebno značajna zbog delova u kojima Elijade prezentira rezultate svojih komparativnih razmatranja joga i sličnih duhovnih iskustava. Osim već pomenute veze između joga i alhemije, autor se posebno bavi odnosom između joga i šamanizma, i joga i tantrizma, utvrđujući kako sličnosti, tako i razlike između razmatranih sistema ideja i duhovnih tehnika. Posmatrajući jogu u kontekstu najznačajnijih duhovnih tradicija Indije, Elijade je ukazao i na njeno mesto i ulogu u hinduizmu i budizmu.

Činjenica da su izvesni jogini bili poznati alhemičari, kao i to da su izvesne tehnike joga imale alhemijsko značenje, ukazuje na najneposredniju vezu između joga i alhemije. Međutim, suština ove veze bazira se na identičnom procesu duhovne, odnosno materijalne transmutacije vezane za iskustvo smrti i mogućnost uskrsnuća. Perspektiva natprirodne moći i ostvarenje čuda ukazuje se u jogi kroz mogućnost jednog specifičnog duhovnog procesa. Naime, duhovni proces jogi-vežbe Elijada sagledava i tumači kao svojevrsnu regresiju na početnu kosmološku fazu. Postupkom obrnutim od stvaranja, jogin izlazi iz vremena i pristupa »besmrtnosti.« Postupak regresije na početni stadijum stvaranja samo je jedan od načina »ozdravljenja« od delovanja vremena. Vraćanje početku se u okviru joga valorizuje kroz specifičnu mogućnost ostvarenja slobode i besmrtnosti. Celoobdavanje od zakona vremena i sticanje apsolutne slobode ima prvenstveno za cilj ostvarenje duhovne autonomije. Joga je zato

najpre način sažimanja i sabiranja rasplinutog bivstvovanja, odnosno iskustvom provereno znanje, bitno različito od uobičajenog i proizvoljnog profanog mišljenja. Budući da je pojam svetog jedno od ključnih mesta celokupne Elijadove koncepcije u proučavanju istorije religije i kulture, autorov sintetički uvid u jogu u njenom najširem kulturološkom i antropološkom kontekstu bitno je određen i značajem koji ovaj pojam ima u čitavom Elijadovom naučnom opusu.

Pojam svetog u funkciji je Elijadovih nastojanja da vrio različite magijsko-religijske i kulturne fenomene dovede u neposrednu vezu. Potreba za ovladavanjem svetom i prevazilaženjem profanog izražena je kako u elementarnim oblicima magijske prakse i šamanizma, tako i u koncepciji joge kao posebnom obliku pojave svetog i ostvarenju hijerofanije. Kao sinonim za apsolutno oslobađanje od sveta, joga je način i podsticaj za traženje valstigog puta kroz mogućnost integracije pojedinačne sa univerzalnom kosmičkom svešću.

Međutim, za razliku od nekih drugih koncepcija, joga u središte stavlja čoveka i njegove psihičke mogućnosti, vezane za realnost specifičnog duhovnog iskustva. Paradoksi vezani za posebno stanje svesti u samadhiju, kao rezultat ove duhovne prakse, ogledaju se u navodnoj moći koju poseduju jogini da narastu do veličine kosmosa ili da se učine malim poput atoma. Međutim, u ovim neverovatnim tvrdnjama, van domašaja racionalne logike, nailazimo i na neoporne činjenice u čiju realnost, kako se smatra, imamo sve razloge da poverujemo, jer paradoksi nadbeskonačnog ukazuju, bar teorijski, na izuzetne mogućnosti ljudskog uma. U tom smislu je u samadhiji jogija, kao i u višoj matematici Banaha i Tarskog, podjednako izražena jedna od najfundamentalnijih ljudskih težnji. Kroz pojam svetog Elijade nam približava specifičnost joge kao načina čovekove praktične duhovne transcendencije. Najnovija saznanja matematičke logike potvrđuju ovu mogućnost i aktuelizuju značaj joge.

Iako spada u pionirske pokušaje otkrivanja fenomena joge, ova Elijadova knjiga predstavlja i danas sasvim pouzdan vodič za upoznavanje osnovnih tokova indijske duhovne tradicije u kontekstu njihove povezanosti sa jogom.

DR SVETISLAV STOJAKOV:
»MARKSISTIČKA OSNOVA
VASPATANJA I OBRAZOVANJA«,
NIRO »Misao«, Novi Sad, 1983.
Piše: Radovan Grandić

Knjiga »Marksistička osnova vaspitanja i obrazovanja« autora mnogobrojnih tekstova o marksističkom obrazovanju, dr Svetislava Stojankova, javlja se u vreme kada u našoj zemlji, posebno u vaspitno-obrazovnoj delatnosti, ulažemo značajne napore naučnog, stručnog i praktičnog karaktera da bismo reafirmisali ideološku i vaspitnu vrednost marksizma kao ideologije i nauke u tako osetljivoj i veoma značajnoj oblasti našeg razvika i življenja kao što je vaspitanje i obrazovanje mladog pokolenja.

Koristeći adekvatne izvore i svoje bogato iskustvo, autor u radu upozorava, upućuje i kritički analizira i procenjuje dosadašnja naša dostignuća u marksističkom zasnivanju i umeravanju vaspitanja i obrazovanja mladih i odraslih. Njegova rasprava zato, pored teorijskih vrednosti, ima i praktično značenje, podstičući misao vaspitača na otklanjanje onih dilema i nedostataka koji se u ovom složenom procesu prirodno javljaju. Kritički procenjujući nedostatke u obrazovanju nastavnika, u udžbeničkoj i priručnoj literaturi, dr Stojakov s razlogom utvrđuje da se te i slične slabosti ne mogu »uspešno prevazići bez uskladjivanja samih programa«, i da »marksističko obrazovanje

mora da bude usmereno na osposobljavanje ljudi da se bore za menjanje sveta u pravcu ostvarivanja socijalističke samoupravne koncepcije našeg društva. . .«. Autor, takođe, upozorava na značaj činjenice na koju se u praksi često zaboravlja, a ogleda se u neophodnosti da mladi i odrasli treba . . . na svakom stepenu stručnosti. . . da dobiju potrebnu celinu. . .« u svom marksističkom obrazovanju i vaspitanju, a da oni . . . koji nastavljaju svoje obrazovanje. . . i u skladu s tim sadržaje izučavaju linearnom progresijom.« Njegova upozorenja na opasnost dogmatizacije i indoktrinacije u ovoj složenoj delatnosti našeg razvika valja imati u vidu u svakodnevnoj vaspitno-obrazovnoj delatnosti, posebno kada se misli na »nekritičko«, ali ponekad i kada se misli na kritizersko ili, s druge strane, na idealizovano predstavljanje društvene prakse, kao i na »apologetski odnos prema viziji i realnoj praksi socijalističkog samoupravnog društva.«

Knjiga sadrži četiri dela koji predstavljaju logički povezanu skladnu celinu. U okviru četiri dela nalazi se sedamnaest poglavlja.

Autor raspravu započinje razmatranjem pitanja marksističke zasnovanosti socijalističkog samoupravnog preobražaja vaspitanja i obrazovanja, gde ističe dva krucijalna pitanja od čijeg kontinuiranog i celovitog rešavanja zavisi razvijanje i formiranje ličnosti mnogobrojno obrazovane i vaspitane. Jedno od tih pitanja odnosi se na društveno-istorijske osnove preobražaja vaspitanja i obrazovanja, a drugo na marksističku zasnovanost načela socijalističkog samoupravnog preobražaja vaspitanja i obrazovanja. Stojakov ukazuje na to da se međusobna vaspitanja i obrazovanja ne izražavaju samo kao opredeljenje u idejnoj platformi mnogih naših zakonskih, partijskih i ustavnih dokumenata, već je to prisutno i u samoj društvenoj i vaspitnoj praksi. Polazeći od Marksovog stava da su promene u sistemu obrazovanja uslov za promene u društvu i obratno, ta zavisnost u našem samoupravnom socijalističkom preobražaju vaspitanja i obrazovanja mora polaziti od sledećih načela: samoupravno povezivanje vaspitanja i obrazovanja sa ostalim sferama udružnog rada; ta veza će se ostvarivati ukoliko se njihovi rezultati vrednuju putem slobodne razmene rada, prema njihovom doprinosu produktivnosti rada, društvenom i kulturnom napretku; marksistička zasnovanost vaspitanja i obrazovanja; osposobljavanje za rad i putem rada; obrazovanje i vaspitanje za samoupravljanje i putem samoupravljanja; koncepcija permanentnog obrazovanja; smanjivanje uticaja socijalnih i drugih nejednakosti u obrazovanju i vaspitanju; pripremanje mladih i za uključivanje u rad i za dalje permanentno obrazovanje. Ukazujući na značaj ovih načela u procesu socijalističkog samoupravnog preobražaja vaspitanja i obrazovanja, Stojakov istovremeno ističe neophodnost saradnje, dogovaranja i zajedništva svih republika i pokrajina, jer se ovaj preobražaj mora posmatrati kao jedinstven društveni i pedagoški, i to dugoročni proces.

Drugo poglavlje – »Marksistička utemeljenost cilja vaspitanja u socijalističkom samoupravnom društvu« – obuhvata sledeća pitanja: shvatanje čoveka i njegove generičke suštine; zašto je svestranost u središtu marksističkog određenja cilja vaspitanja; cilj vaspitanja u socijalističkom samoupravnom društvu. Klasični marksizma u razmatranju čoveka polaze od njegove generičke prirode i univerzalnosti ljudskog bića. Po Marksu, čovek je rodno biće, a njegovi univerzalnost kao rodno biće »posmatrali su u integralnom jedinstvu čoveka kao prirodnog bića, bića rada, bića potreba, čoveka kao svesnog, stvaralačkog i slobodnog bića, društveno-istorijskog i bića prakse« (str. 39). Čovek svoj odnos sa prirodom ostvaruje putem rada, a taj rad je u osnovi društveni rad kroz koji se ispoljava i društvenost kao bitno svojstvo čovekove univerzalnosti. Sa ovih stanovišta autor razmatra svestranost kao bitnu odrednicu cilja vaspitanja u samoupravnom socijalističkom društvu. Pri tome ističe značaj sadržaja i usmernosti cilja vaspitanja, kako za pedagošku teoriju, tako i za praksu vaspitnog rada. Takođe, ističe da se kod nas konkretizacija cilja vaspitanja svodi na ponavljanje onoga što je rečeno u društvenim dokumentima, bez odgovora na pitanje u čemu je doprinos i zadatak pojedinog tipa obrazovanja i njegovog programa u ostvarivanju određenog zadatka. Zato Stojakov predlaže da je bolje početi od opšteg cilja vaspitanja i sprovesti njegovu konkretizaciju i

razradu u samoupravnom socijalističkom društvu. Služeći se, pri tom, interdisciplinarnim i multidisciplinarnim naučnim istraživanjima.

U okviru trećeg poglavlja – »Razvijanje marksističkog pogleda na svet – obaveza i odgovornost svih vaspitno-obrazovnih i društvenih činilaca« – obrađuju se sledeća pitanja: celovitost marksizma kao pogleda na svet; neka pitanja poimanja pogleda na svet; idejnost vaspitno-obrazovnog procesa i uloga škole u razvijanju marksističkog pogleda na svet; vanškolski društveni činioci u razvijanju marksističkog pogleda na svet. Polazeći od bitnih svojstava marksizma: celovitost, sintetičnost naučno, ideološko i revolucionarno-praktičnog učenja, autor ističe one teoretičare koji o marksizmu govore kao o celovitom pogledu na svet. Istovremeno, ističe kritičnost kao obeležje koje se najčešće prikazuje, ali i različito interpretira. Stajkov, takođe, ističe i nepreciznosti na koje se nailazi u literaturi i u dokumentima, u kojima se marksistički pogled na svet svodi samo na »naučni pogled na svet.« On kaže da »pogled na svet nije samo nekakav opšti, generalni čovekov odnos prema prirodi, društvu i sebi. Njegov sadržaj čine posebni i pojedinačni stavovi, koji su istovremeno osnova i sadržina vrednosti« (str. 71). Još jedna nepreciznost na koju Stojakov ukazuje jeste da se marksistički pogled na svet u našoj literaturi većinom posmatra kao sastavni deo cilja i zadataka i kao rezultat socijalističkog vaspitanja. Marksistički pogled na svet je bitna determinanta pri određivanju cilja vaspitanja, ali se ovaj pogled na svet javlja i kao globalni vaspitni cilj. Polazeći od pojmova koji dominiraju u njegovoj formulaciji, može se reći da je »marksistički pogled na svet. . . i pretpostavka i rezultat vaspitno-obrazovnog procesa, kao što je pretpostavka i rezultat čovekovog revolucionarnog odnosa prema svet« (str. 73).

Kada je reč o pojmu idejnosti vaspitno-obrazovnog rada i ulozi škole u razvijanju marksističkog pogleda na svet, autor ukazuje na razliku i sličnost pojma idejnosti i pojma vaspitnosti. Ova dva pojma nemaju isti sadržaj, nisu istog značenja, zbog toga je neophodno isticati marksističku prirodu idejnosti, njenu socijalističku usmerenost koja se ostvaruje marksističkom zasnovanošću svih vaspitno-obrazovnih sadržaja i procesa. To znači da svaki nastavni sadržaj daje svoj doprinos formiranju pogleda na svet, jer se svaki od njih bavi segmentom proučavanja toga sveta. Škola kao vaspitno-obrazovna ustanova svoju vaspitnu funkciju ostvaruje celokupnom nastavnom i vannastavnom aktivnošću. Kada je reč o doprinosu predmeta marksizma, pa i socijalističkog samoupravljanja vaspitanju mladih, autor taj doprinos vidi ne samo u sadržajima, već i u metodama i metodskim postupcima koji imaju osnovu u marksističkoj metodi. Sve to doprinosi da se učenik u nastavnom procesu nalazi u subjekatskoj poziciji i da se kod njega budi radoznalost, težnja za sticanjem znanja, stvaralaštvo itd.

U četvrtom poglavlju – »Mesto i uloga posebnih marksističkih sadržaja u obrazovanju i vaspitanju mladih i odraslih« – Stojakov razmatra sledeća pitanja: marksističko obrazovanje i vaspitanje učenika i studenata; marksističko obrazovanje i vaspitanje odraslih; neka didaktičko-metodička pitanja marksističkog obrazovanja i vaspitanja mladih i odraslih. Smisao marksističkog obrazovanja i vaspitanja nije u tome da se marksizam »zna«, već da se mladi osposobe za kritičko razmišljanje, za stvaralaštvo, za rešavanje protivrečnosti sa kojima će živeti u društvenoj praksi. Autor, takođe, ukazuje na sadržaje koji se unose u predmet marksizma i socijalističkog samoupravljanja, pažnju posvećuje nastavnom kadru, literaturi, marksističkom obrazovanju odraslih. Na kraju raspravlja, polazeći od preduzetih mera za unapređivanje marksističkog obrazovanja mladih i odraslih, o pitanju kvaliteta, tj. o didaktičko-metodičkim problemima marksističkog obrazovanja.

Knjiga dr Svetislava Stojakova, pored navedenih poglavlja, sadrži dosta obimnu literaturu i u celini predstavlja dragocenu literaturu svima onima koji se pripremaju za vaspitno-obrazovni rad ne samo uže-stručnih i opšte-stručnih predmeta, već i predmeta opšteg obrazovanja, pošto je izgrađivanje marksističkog pogleda na svet zadatak vaspitanja i obrazovanja u celini.